

látva) 1912-ben megjelent. Ez a munka 183 táblázatban felöleli a közelet minden ágazatát és az anyagot a következő 18 szakaszban csoportosította: meteorológiai viszonyok, terület, épületek és lakások, a népesség állapota és mozgalma, a közegészségügy, őstermelés és élelmelés, ipar és kereskedelem, közlekedésügy, hitelügy, építkezések és közmunkák, rendszet és tűzoltás, katonai ügyek, közművelődés, szegényügy, adók és házbérvédelem, közszéki háztartás és vagyonállapot, közszéki közigazgatás. Ez az évkönyv a városi közigazgatásnak nagy szolgálatot tett. Eredetileg háromévi ciklusokban való megjelentetése volt tervezve; az ország feldarabolása és ebből folyólag a városok nehéz anyagi helyzete azonban ezen terv megvalósítását meghiúsították.

Azóta városi statisztikai törekvések nem érvényesültek; meg kell azonban még emlékeznünk *Budapest székesfőváros statisztikai hivatalának* munkásságáról. Ez a hivatal, melyet *Kőrösy József* dr. igazgató 1869-ben alapított, az ő 37 évi vezetése alatt európai hírű intézménnyé fejlődött. Szerény kezdetből kiindulva, tevékenységét mindjobban kiterjesztette és közigazgatási feladatain kívül a statisztikai tudományok is szolgálatokat tett. A *Kőrösy* igazgató által megindított kiadványok (Hetikimutatások, Havifüzetek, Közlemények) 1906 óta tovább kiépítettek és intenzíven mélyítették, azon nagyszabású újjászervezésnek megfelelően, melynek az egész statisztikai szolgálat alávetett. Ezen kiadványok, az azóta megindított *Évkönyvvel* együtt, a közelet minden ágára kiterjeszkednek és sokoldalúságukat és gazdagságukat a szakörök mindenütt elismerik. Az eddig megjelent kiadványok a következők: *Statisztikai Hetikimutatások* (53 évfolyam), *Statisztikai Havifüzetek* (53 évfolyam), *Statisztikai Évkönyv* (13 kötet), *Statisztikai Zsebkönyvek* (13 füzet), és *Közlemények* (53 kötet); valamennyi kiadvány (a zsebkönyv kivételével) német táblafejkekkel és német szöveggel van ellátva. A Közlemények közül különösen megemlítendő a népszámlálási munkák, a halandóságról és a közoktatásügyről kiadott kötetek, valamint a hivatal legújabb kiadványa: *Budapest félszázados fejlődése 1873—1923*. 1918. jún. haváig a hivatal *Városi Szemle* című nagyszabású városügyi folyóiratot adott ki (csak magyar nyelven), mely a magyar városok érdekeit szolgálta és kizárólag a városügy fejlesztésének volt szentelve. A város nehéz anyagi helyzete miatt azonban ezt a folyóiratot be kellett szüntetni, éppúgy megszűnt a *közigazgatási jelentések* kiadása, melyek 1907-től 1912-ig a statisztikai hivatal szerkesztésében az évkönyvvel egyesítve jelentek meg.

A fővárosi statisztikai hivatal a nemzetközi statisztika munkálataiban is tevékeny részt vett. *Kőrösy* szerkesztése mellett, a nemzetközi statisztikai kongresszusok megbízásából következő nemzetközi városstatisztikai munkák jelentek meg: *Mouvement de la population* (1876), *Statistique des finances* (1877), *Bulletin annuel des finances des grandes villes* (10 évfolyam, 1877—1896), *Bulletin hebdomadaire de statistique internationale* (18 évfolyam, 1878—1895). Az 1907-ben *Thirring* dr. igazgató a nemzetközi statisztikai intézet erkölcsi támogatásával a nagy városok statisztikai évkönyvének kiadását kezdeményezte, amelynek első része *Annuaire statistique des grandes villes européennes* címen, 108 nagy város közreműködésével, 1913-ban Budapest székesfőváros költségén meg is jelent. Minthogy a világháború ezen évkönyv további megjelentetését meghiúsította, a nemzetközi statisztikai intézet ezen fontos nemzetközi munka fonalát *Thirring* dr. előadó tervezetei szerint szélesebb alapon újabb felvette azzal a szándékkal, hogy azt saját kiadványaként minden 2—3 évben megjelentesse.

Budapest külföldi kölcsönei.

Írta: *Csupor József* dr.

Minden nagy város életében jelentős szerepet játszanak azok a beruházó szükségletek, amelyek a modern város fejlődésének természetszerű járuléka és amely szükségletek kielégítése elől egy város sem zárkozhatik el, ha a modern városi élet követelményeivel lépést akar tartani. Ez pedig fontos előfeltétele ipar és kereskedelem virágzásának, idegenforgalmának és így közvetve polgári jólétének is.

A 300.000 lakosú kisvárosból alig félszázad leforgása alatt milliós fővárossá fejlődött Budapest életében is jelentkezők már a főváros megalakításának első éveiben ezek a beruházószükségletek, amelyek fokozatos kielégítése elől a főváros vezetősége nem is zárkozott el. De nagyobbarányúvá a mindinkább fokozódó igények kielégítésének szüksége csak az 1900-as évek elején emelkedett, amikor a rohamos fejlődés már amerikai arányokat öltött. A főváros vezetősége a szükséges beruházások jelentőségének tudatában hatalmas programot dolgozott ki, amelynek megvalósítása azonban súlyos anyagi áldozattal járt és nagy feladattal állította a főváros teherbírást.

E beruházó program, — melyben közművek, közüzemek létesítése, iskolák, lakások, fürdők építése, egészségügyi intézmények, vásárok, vágóhidak életre hívása, városszabályozás stb.

szerepeltek, — folyóbevételekből nem volt megvalósítható, de nem is lett volna méltányos, hogy azok terheivel az akkori nemzedék terheltessék meg, ezért Budapest főváros is arra az útra lépett, amely ily több évre szóló és évtizedekre kiható beruházóprogram megvalósítására egyedül célravezető és kölcsönpenzektől kívánta programját megvalósítani.

Kölcsön felvétele végett figyelme elsősorban a külföld felé fordult, mert ily módon is mélyíteni kívánta azokat a mindjobban erősödő gazdasági kapcsolatokat, amelyek az országot a nyugati nagy nemzetekkel összekötötték és ez vezetett azután azoknak a kölcsöneinek a felvételére, amelyek ma a magyar korona leromlása folytán súlyos problémájává váltak a főváros háztartásának.

Budapest fővárosnak három külföldi kölcsöne van: az 1910. évi 2 millió font sterlinges úgynevezett *angol* kölcsön, az 1911. évi 105 millió frankos úgynevezett *francia* kölcsön és az 1914. évi 134,3 millió márkás úgynevezett *német* kölcsön.

Az 1910. évi 4⁰/₀-os 2 millió font sterlinges kölcsönt a londoni Lloyds-Bank Ltd. és a Neumann Luebeck & Co. cégektől (1—1 millió £) 91,5⁰/₀-os árfolyamon vette fel Budapest. A visszafizetés a törlesztési terv szerint 100 félév alatt, sorsolás útján minden év február és augusztus 1-én történik. Az utolsó részlet 1960. február 1-én esedékes. (Törlesztetett 1914. augusztus 1-ig bezárólag.)

Az 1911. évi 105 millió frankos 4⁰/₀-os kölcsönt a párisi Banque De Paris et des Pays-Bas vezetése alatt álló bankcsoporttól vette fel Budapest 90,9/16⁰/₀-os árfolyamon. A visszafizetés a törlesztési terv szerint 100 félév alatt sorsolás, vagy kötvényvisszavásárlás útján minden év május és november 1-én történik. Az utolsó részlet 1960. május 1-én esedékes. (Törlesztetett visszavásárlás útján 1914. május 1-ig bezárólag.)

Az 1914. évi 134,3 millió márkás 4¹/₂⁰/₀-os kölcsönt egy, a berlini Dresdner-Bank vezetése alatt álló bankcsoporttól vette fel Budapest 87⁰/₀-os árfolyamon. A visszafizetés a törlesztési terv szerint 100 félév alatt sorsolás útján minden év január 2-án és július 1-én történik, az utolsó részlet: 1964. január 2-án esedékes. A kölcsönkötvények Magyar- és Németországban, Angliában, Hollandiában, Belgiumban és Svájcban helyeztetek el. Ennek megfelelően a kötvények koronáról, márkáról, font sterlingről, hollandi forintról és belga, illetve svájci frankról szólnak. (Törlesztetett az angol csoportra eső rész 1914. július 1-ig bezárólag, a többi külföldi csoportra eső rész 1919. január 2-ig bezárólag.)

E kölcsönöket a háború kitöréséig Budapest főváros a kölcsönszerződéseknél megfelelően törlesztette, a háború azonban a további törlesztéseket megakasztotta és csak a békekötés után került volna sor a törlesztések folytatására, ám ekkor az egykor boldog és virágzó főváros helyett egy háborút veszített és forradalmakon, belsevizmuson átésít, gazdasági krízisben vergődő nemzet fővárosára hárult már ez a feladat, valamint a háború folytán rendezendő kérdések nagy tömege.

A kölcsönök rendezésére nézve elsősorban a trianoni béke tartalmaz rendelkezéseket, amennyiben a háború tartama alatt, egészen a trianoni béke ratifikálásáig (1921 július 26) felgyülemlett hátralékok (arrierek) kiegyenlítésére a m. kir. kormány vállalt kötelezettséget. De a béke ratifikálása után a székesfőváros is azonnal érintkezést keresett külföldi hitelezőivel a felgyülemlett kérdések rendezésére, ám ez a törekvése csak 1923 április hó 27-én vezetett némi eredményre, amennyiben ekkor külföldi hitelezőivel Bázelen egy ideiglenes, 1924. évi december hó 31-ig terjedő hatállyal bíró egyezményt kötött, amelynek értelmében Budapest székesfőváros kötelezi magát, hogy 1923. évi július hó 31-től kezdődően havi 200 millió magyar korona fizetést teljesít. Ez a fizetés ugyanazon összegben 1924. évi december 31-ig bezárólag folytatandó. E fizetés biztosítására Budapest székesfőváros külföldi hitelezőinek juttatja teljes tulajdonjoggal azt a 10⁰/₀-os pót díjat, amelyet a Budapest Székesfővárosi Közlekedési R.-T. minden menetjegye és a fővárosi Elektromos Művek által a villamosvilágítás után befolyt nyers bevételek után fog szedni azzal a hozzáadással, hogy ha ezeknek a pót díjnak a hozadéka 1923-ban 1.200 millió koronát, 1924-ben pedig 2.400 millió koronát meghalad, a fent megállapított összegeken felül ezek a többletek is a külföldi hitelezőknek fognak jutni.

Ez ideiglenes egyezmény értelmében a székesfőváros a végleges rendezésre nézve is tárgyalásokat kezdett, azonban a hitelezők kívánságára csupán az imént említett ideiglenes egyezménynek a hatályát hosszabbították meg a szerződő felek és így jött létre 1924. évi szeptember hó 24-én ugyancsak Bázelen a második ideiglenes egyezmény, amelynek hatálya 1925. évi december hó 31-ig terjed. Budapest székesfőváros ez újabb egyezményben kötelezte magát 1. az 1924. év során az 1923. évi bázeli első egyezményben előírt havi koronaösszegek fizetésére azzal a szavatossággal, hogy az említett szolgáltatások legalacsonyabb, angol fontban kifejezett ellenértéke, ideértve az egyezményben említett 10⁰/₀-os pót díjait, a számadási év végén nem lesz alacsonyabb 140.000 font sterlingnél; 2. az 1925. évre pedig a város szavatol 168.000 font sterling legalacsonyabb főösszeg megfizetéséért oly módon, hogy januártól június haváig bezárólag havonta 13.000 font sterlinget, júliustól december haváig bezárólag